TEÂRUF

(örfler yoluyla değer üretme yarışı)

Kur'an-ı Kerim'de 2 yerde geçen (Hucurât, 13; Yunus, 45) bu kelimenin kökü; bilmek, tanımak, tanışmak anlamındaki irfan veya marifettir.

Kur'an bu kelimeyi 2 yerde de fiil olarak kullanmaktadır. Bu fiilin Arap dilinde çatısını veren kalıp (tefâul babı) müşareket yani karşılıklı münasebet, üretim ve yarışma ifade etmek içindir. O halde teâruf; tanışıp bilişmede, bilgi üretmede karşılıklı faaliyet göstermek ve yarışmak olacaktır. Bu, bir anlamda medeniyetlerin oluşumuna vücut veren mozaikte bir renk ve desen sahibi olmak için yarışmaktır.

Teârufun aslı olan 'örf kökü dikkate alınırsa, teârufteki yarış örfler yoluyla üretilen değerler alanında bir yarış olacaktır. Kur'an bu yarışı istiyor. Evrensel demokrasinin esası da bu yarıştır. Bu yarışın kırılması değil, geliştirilmesi esastır.

Anlaşılan o ki, Kur'an, küreselci monopolizm ile onun tek süper güç hegemonyasına yönelik yapılandırmaları insanlık dışı görmektedir. İstenen, fizik birlikler değildir. Birlikten maksat ruh ve anlam birliği, ahlak ve amaç birliği olmalıdır. Bunun yolu ise monopolizm değil, çoklukta birliktir. Sûfî düşünürler buna 'kesrette vahdet' (çoklukta birlik) derler ve bunu kâmil ve mutlu insanlığın olmazsa olmazlarından biri olarak öne çıkarırlar. Sûfî lirizmin önemli ustalarından biri olan Türk şairi Niyazi Mısrî (ölm. 1105/1694) bu gerçeği şu güzel beytiyle ifadeye koymuştur:

"Vahdeti kesrette bulmak kesreti vahdette hem,
Bir ilimdir ol ki, cümle ilm u irfan andadır."

Kur'an-ı Kerim'e göre, insanların boylara, soplara, millet ve gruplara ayrılmalarının evrensel hikmeti budur. Ve bu hikmet,

varlık ve oluş bünyesinde çok önemlidir. Bu çoğulculuğun filan renk veya falan desende üstünlük anlamında yorumlanmasına Kur'an karşı çıkmaktadır. Üstünlük, teârufta daha fazla değer üretenindir.

Önemli olan, insanlığın monoton ve tek blok bir yapıya mahkûm edilmemesidir. Renkler, desenler, ülkeler, bölgeler, medeniyetler, bir yarış halinde değer üretmelidirler. Yaratıcı'nın iradesi monoblok ve monoton bir dünya değil, çoğulcu bir dünyadır. İnsandan istenen, yerel değerleri, örfleri ilahlaştırmaktan kaçınmak ama bu değerlerden yürüyerek evrensel ortak değerlerin (mârufun) vücut bulması için de aralıksız çalışmaktır.

Kur'an, teâruf yoluyla üretilen değerlerin korunmasını sürekli istemekte, bu değerlere aralıksız yollama yapmaktadır, (bk. burada, Mâruf mad.)

Teâruf kavramının Kur'ansal çerçevesini daha iyi anlamak için bu kavrama kaynaklık eden Hucurât 13. ayeti görelim:

"Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık ve sizi kabilelere ve milletlere ayırdık ki, teârufa gidesiniz. Şu bir gerçek ki, Allah katında en soylu ve yüce olanınız takvada en ileri olanınızdır."